

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

ΥΠΟ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Ν. Γ. Πολίτης

ΕΚ πάντων τῶν βασιλέων, οἵτινες ἤρξαν ἐν Ἑλλάδι, ἐπέζησε καὶ ἀκριαία διατηρεῖται παρὰ τῶ ἑλληνικῷ λαῷ ἡ μνήμη μόνου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐλησημονήθη καὶ αὐτὸς ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τοῦ Βυζαντίου, ὁ πεσὼν παρὰ τὴν πύλην τοῦ Ῥωμανοῦ ἐν ἡρώϊκῳ ἀλλ' ἀτελεσφορήτῳ ἀγῶνι πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ κατακλύσαντος τὴν Ἑλλάδα χειμάρου τῶν κατακτητῶν· ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ, ταῖς μαρτυρούσαις φιλοπάτριδα προσδοκίαν ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους καὶ ἀνακτήσεως τοῦ

πρὶν μεγαλείου, ἀπεσθέσθη τὸ ὄνομα Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, συνταχύτισθέντος μὲ τὸν Μαρμαρωμένον βασιλιᾶν, ὅστις ἐν χρύπτῃ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀναμένει τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἵνα ἀναζωογονηθεὶς καθάρῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν βαρβάρων δυναστῶν καὶ ἐκδιώξῃ τούτους μέχρι τοῦ Μονοδενδρίου τῶν παλαιότερων, τῆς Κόκκινης Μηλιᾶς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου ζῇ ἀνεπίληστον ἐν πάσῃ γωνίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ ὁ ἔσχατος

ἀγρότης ἐπαναλαμβάνει θαυμάσια ἀκούσματα περὶ τῶν μυθω-
δῶν κατορθωμάτων καὶ περιπετειῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐν
χώραις ἀπωτάταις· ὁ ὀρεσίβιος ποιμὴν καταλαμβάνομενος ὑπὸ
δεινῆς ἀνεμοζάλης, ἥς πρόξενος νομίζεται ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου, ἡ βασίλισσα τῶν Νεραίδων Κυρά Κάλω καὶ ἡ ἀκολου-
θία αὐτῆς, ψιθυρίζει περίτρομος· «Χαίράμεναις, καλὸ καρ-
δαίς! Ὅστην ψυχὴ τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀλέξανδρου
κακὸ μὴ μοῦ κάμειτε!» πολλαχοῦ δὲ τῆς Μακεδονίας,
ἐγειρομένης σφοδρᾶς θυέλλης, οἱ κάτοικοι ἀναφωνοῦσι πρὸς
ἐξιλασμόν τῶν Νεραίδων. «Μέλι καὶ γάλα! Κᾶπου
ἀπ' ἐδῶ πέρασεν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος. Ζῇ καὶ
βασιλεύει!» Οἱ νυῦται διηγοῦνται, ὅτι πολλάκις κατὰ θά-
λασσαν ἢ κόρῃ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Θαλάσσης, ἢ καλλι-
μορφος ἀλλ' εἰς ἰχθύν ἀπολήγουσα Γοργόνα, ὅταν συναντήσῃ
πλοῖον, ἀρπάζουσα τὴν πρῶραν αὐτοῦ ἐρωτᾷ· Ζῇ ὁ βασιλεὺς ἄς
Ἀλέξανδρος; Ἄν οἱ νυῦται ἀποκριθῶσι· Ζῇ καὶ βα-
σιλεύει, χαίρουσα ἐπὶ τῇ εὐαρέστῳ ἀγγελίᾳ, ἐπιβάλλει γα-
λήνην εἰς τὰ κύματα καὶ ἄδει πρὸς λύραν φαιδρὸν καὶ ἀρμονι-
κώτατον ᾄσμα· ἂν δ' ἀλογίστως εἴπωσιν ὅτι ἀπέθανε, πλήρης
ὀργῆς αὐτὴ σφενδονᾷ εἰς τὰ ὕψη τὸ πλοῖον, ἢ ἀπέρχεται ὀδυρο-
μένη, καὶ ἐκ τῶν θρήνων αὐτῆς γεννᾶται τρικυμὴ καταπον-
τίζουσα τὸ πλοῖον αὐτάνδρου.

Πῶς δὲ συνέδεσεν ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτοῦ ὁ λαὸς τὰς Νύμφας
καὶ τὰς Νηρηίδας τῶν ἀρχαίων μύθων πρὸς τὴν μνήμην τοῦ
μεγάλου βασιλέως μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐπομένης ἐν τῷ δήμῳ
Φελλῆς τῶν Καλαβρύτων φερομένης δημῳδοῦ παραδόσεως,
εὐμενῶς ἀνακοινωθείσης ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Πάτραις διακεκριμέ-
νου ἱατροῦ κ. Χ. Π. Κορύλλου· «Ὅντας ὁ μέγας Ἀλέξαν-
δρος ἐκυρίευσεν οὐλον τὸν κόσμον, ἐπῆγε καὶ ἐκεῖ ποῦ ἔγαί-
νει τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ ἐγίόμισε δύο λαήναις γιὰ νὰ λουστῇ
καὶ νὰ γείνῃ ἀθάνατος. Ὅντας τοῖς ἤφερε ἔς τὸ σπίτι, ἕνας
ἀξιωματικὸς ποῦ τοῦ εἶχε γινάτι, λέει ἔς τοὺς ἀδερφάδες του τὸ
μυστικὸν καὶ τοῖς συμβουλεύει νὰ λουστοῦν ἐκεῖναις καὶ νὰ βάλ-
λουν ἄλλο νερὸ ἔς τοὺς λαήναις. Ἐκεῖναις ἀμέσως ἐπῆραν
τὸ νερὸ καὶ ἐλουστῆκαν καὶ ἐχύσανε τὰ ἀπολούσματα ἔς τὸ
δρόμο. Ἐκεῖ ἔτυχε μία κόττα καὶ ἕνας μπουτσικας (σκυλο-
κρέμμυδο) καὶ ἐδραχῆκανε μὲ τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ γιὰ τοῦτο

ἡ κόττα ξαναχμουτεύει (ἀλλάζει τὰ πούπουλά της) κάθε χρόνο, καὶ γίνεται πάλιν νέα, καὶ ὁ μπότσικας δὲν ξερχίνεται καὶ ἔς τὸν ἀγέρα νὰ κρεμαστῇ.

«Οἱ ἀδερφάδες τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἅμα ἐλουστήκανε μετὰ τὸ ἀθάνατο νερὸ, ἐσηκώθηκαν ἔς τὸν ἀγέρα, ἤγγουν ἐγεινὰν ἀερικαῖς, καὶ ἀπὸ τότες εἶναι οἱ Νεράιδες. Ἐκεῖναίς κάθε χρόνο πέρνουνε κορίτσια ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τοῖς κάνουνε Νεράιδες, καὶ ἔτσι ἔχουνε φουστὰτ μεγαλά, καὶ κάθονται μέσα ἔς τὰ λαγκάδια καὶ ἔς τοὺς βράχους. Ὦντας περάση κἀνένας ἀπὸ κεῖ μεσημέρι ἢ μεσάνυχτα τὸν παίρνουνε οἱ Νεράιδες καὶ τὸν βαροῦνε καὶ τὸν κρεμνίζουνε καὶ τοῦ κάνουν χίλια κακά. Ἄμα ὅμως νοήση καὶ φωνάξῃ Ζῆ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεῖς, ζῆ καὶ βασιλεύει, τότες ἀμέσως τρέχουνε οἱ ἀδερφάδες του καὶ τὸν γλυτώνουνε.»

Ὅπως ἀγῆρως διατηρηθῇ παρὰ τῷ ἐλληνικῷ λαῷ ἡ δόξα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ μάχιστα συνετέλεσαν αἱ δημῳδαὶ ἱστορίαι, αἱ κατὰ τὸν ἀρέσκοντα τοῖς πολλοῖς τρόπον ἐπὶ τὸ μυθικώτερον καὶ θαυμασιώτερον ἀφηγοῦμεναι τὸν βίον αὐτοῦ. Μικρὸν μετὰ τὴν τελευταίαν τούτου πολλοὶ ἱστοριογράφοι ἐθόλωσαν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ἐγκαταμιξάντες ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἀπίθανα πλάσματα τῆς φαντασίας τῶν τεθαμνωμένων λαῶν ὑπὸ τῆς αἴγλης τῶν ἄθλων τοῦ ἀνικητοῦ κοσμοκράτορος. Πάντας δὲ τούτους ὑπερηκόντισεν ὁ γράψας τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Καλλισθένους φερομένην ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐν ᾗ ἀνευρίσκομεν καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν δημῳδῶν παραδόσεων. Τῆς ἱστορίας τοῦ Ψευδοκαλλισθένους τὴν μεγίστην ἐν Ἑλλάδι διάδοσιν μαρτυροῦσιν αἱ μέχρι τοῦδε σφζόμεναι πολυπληθεῖς πρᾶλλαχαὶ αὐτῆς, ἐν χειρογράφοις διάφορων βιβλιοθηκῶν. Καίτοι δ' ἡ γλῶσσα εἰς ἣν εἶναι γεγραμμένοι αὐταὶ ἦτο προσιτὴ πως εἰς τὸν ὄχλον καὶ εὐνόητος, ὅμως καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἱστορίαι ἐγράφησαν κατὰ μίμησιν ταύτης εἰς ἔμμετρον ἢ πεζὸν λόγον καὶ εἰς γλῶσσαν δημῳδῶν τελευταία ἡ κατὰ χιλιάδας ἀντιτυπῶν ἐκδιδομένη ἄλλοτε ἐν Βενετίᾳ Φυλλάδα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ προσφιλὲς τῶν πάππων μας ἀνάγνωσμα.

Διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ψευδοκαλλισθένους, εἰς πολλὰς γλώσσας μεταφρασθεῖσης ἢ μεταπλασθεῖσης, ἐγνώρισαν τὸν Ἕλληνα

κατακτητὴν κατὰ τὸν μεσαῖωνα οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Περὶ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἡ ἱστορία αὕτη μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Βαλερίου, ἡ δὲ μετάφρασις αὕτη εἶναι πιθανῶς ἡ πρώτη πηγὴ τῶν ἀναρίθμων εἰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μυθωδῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου μυθοπλαστιῶν τῶν μεσαιωνικῶν ποιητῶν. Παραλαβόντες δὲ παρὰ τῶν Βυζαντίων τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ Ἀραβες μετέδωκαν αὐτὴν εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, οἵτινες εἶχον λησμονήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ των κυρίου καὶ εἰσέδυσεν ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων ἰθαγενῶν τῆς Σενεγάλης, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἀξιοπίστου περιηγητοῦ, οἱ βασιλεῖς τῶν Τραρσὰς καυχῶνται ὅτι κατὰγονται ἀπὸ τοῦ ἥρωος Ἀλεξάνδρου.

Παρὰ τῶν Βυζαντίων παρέλαβον ἐπίσης καὶ οἱ Σλάβοι τὰς περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου διηγήσεις ἐν τοῖς πρώτοις μνημείοις τῆς βουλγαρικῆς γραμματολογίας συγκαταλέγεται καὶ ἡ μετάφρασις τῆς φυλλάδας τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ δὲ τῆς βουλγαρικῆς μετεφράσθη αὕτη εἰς τὴν σερβικὴν, εἰς τὴν ῥωσικὴν καὶ εἰς ἄλλας σλαβικὰς γλώσσας. Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων κατέστη οὕτω δημοτικώτατος παρὰ τοῖς Σλάβοις. Ἐδιδάχθησαν δ' ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ὅτι ἀνέκαθεν τὰ πρόσοικα γένη τῶν βερβάρων, οἱ Τριβαλλοὶ καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ οἱ Παῖονες, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπέθηκαν οἱ Βυζάντιοι χρονογράφοι καὶ εἰς τὰ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις οἰκήσαντα σλαβικὰ ἔθνη, ἐπωφθαλμίῳ πρὸς τὴν κατάκτησιν τῆς ὁμόρου Μακεδονίας, καὶ θὰ ὑπεδούλουν τὴν ἐλληνικωτάτην ἐκείνην χώραν, ἂν μὴ ἐπιθάσσειε καὶ κατασυνέτριβεν αὐτὰ ἡ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐδιδάχθησαν προσέτι ὅτι εἰς οὐδὲν θὰ ὠφέλουν τὴν Μακεδονίαν ὁ θαλερὸς πολιτισμὸς καὶ τὸ ἀκμαῖον ἐλληνικὸν φρόνημα τῶν κατοίκων, ἂν μὴ ἔσφζον αὐτὴν ἡ ἀλήκη τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ αἱ λόγχοι τῶν Μακεδονικῶν φαλάγγων. Καὶ τὰ διδάγματα ταῦτα τελεσφόρως χρησιμοποιοῦσιν ἐν τοῖς σημεριναῖς ἐνεργείαις αὐτῶν πρὸς κατίσχυσιν ἐν Μακεδονίᾳ.

